

КОРЕЙС ТИЛИДА 주다[CHUDA] ФЕЪЛИНИНГ ГАПДАГИ ЎРНИ

Гульшода Дилшадовна Юнусова

Филология фанлари бўйича PhD, катта ўқитувчи,
Корейс филологияси кафедраси,
Тошкент давлат шарқшунослик университети

Нозимхон Нодиржон ўғли Носирхонов

Магистрант,
Корейс филологияси кафедраси,
Тошкент давлат шарқшунослик университети

Аннотация: Мазкур мақола гапда бир қанча вазифаларда қўлланиладиган 주다 [chuda] феълига бағишланади. Мақолада феълнинг мулоқотдаги ўрни, қўлланилиш ҳолатлари, ҳурмат шакллари, илтимосни ифодалашдаги ўзига хос жиҳатлари ҳақида сўз боради.

Калит сўзлар: мулоқот мақсади, мустақил феъл, етакчи феъл, кўмакчи феъл, илтимос, ҳурмат шакли, боғловчи аффикс, кўчирма гап.

МЕСТО ГЛАГОЛА 주다[CHUDA] В ПРЕДЛОЖЕНИИ В КОРЕЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Гульшода Дилшадовна Юнусова

PhD по филологическим наукам, старший преподаватель,
Кафедра корейской филологии,
Ташкентский Государственный Университет Востоковедения

Нозимхон Нодиржон ўғли Носирхонов

Магистрант,
Кафедра корейской филологии,
Ташкентский Государственный Университет Востоковедения

Аннотация: Данная статья посвящена глаголу очень 주다 [chuda], который используется в речи в ряде функций. В статье рассматривается роль глагола в общении, случаи использования, формы уважения, особенности выражения просьбы.

Ключевые слова: цель общения, самостоятельный глагол, ведущий глагол, вспомогательный глагол, пожалуйста, форма уважения, соединительный аффикс, отрывок.

THE PLACE OF THE VERB IN THE SENTENCE 주다[CHUDA] IN THE KOREAN LANGUAGE

Gulshoda Dilshadovna Yunusova

PhD in Philology, Senior Lecturer,
Department of Korean Philology,
Tashkent State University of Oriental Studies

Nozimkhon Nodirjon ugli Nosirkhonov

Master Student,
Department of Korean Philology,
Tashkent State University of Oriental Studies

Abstract: This article is devoted to the verb very [chuda], which is used in a number of functions in speech. The article discusses the role of the verb in communication, cases of use, forms of respect, specific aspects of the expression of the request.

Keywords: communication purpose, independent verb, leading verb, auxiliary verb, please, respect form, connecting affix, excerpt.

Кириш

Инсон мулоқотга киришар экан сўзлаётган инсон ўз суҳбатдошига фикрини етказишда мулоқот натижасидан кўзланаётган мақсадни аниқ ва тўғри шакллантириш жуда муҳим ҳисобланади. Шу билан бирга мақсадни ифодалаётган инсон онгида тингловчидан кутилаётган жавобни тахминий мазмуни ҳам шаклланиши табиий ҳол. Шу сабабли, сўзловчи ўз нутқини кутилаётган жавобга мос равишда бажаришга интилади. Суҳбат давомида юзага келиши мумкин бўлган талабларни қондира олиш ҳам аксарият ҳолатда сўзловчига боғлиқ бўлади.

Корейс халқида мулоқот хулқи корейс миллатининг ўзига хос урф-одати, қадрият ва анъаналари асосида тузилган бўлиб, мулоқот ахборотнинг мантиқий мазмунинигина эмас, балки сўзлаётган кимсанинг кимлиги, ёши,

мансаби, руҳий ҳолати, ҳиссиёти, истакларини ҳам инobatга олинади. Корейс тилидаги 주다 [chuda] [1] феълида айнан корейс халқининг миллий характери қисман акс этган, дейиш мумкин. Хусусан, бирор нарсани илтимос қилишда мазкур феълнинг гапда бир қатор функцияси мавжуд.

Асосий қисм

Корейс тилида 주다 [chuda] «бермоқ» феъли ҳаракат феъли ҳисобланади, унинг 드리다 [deulida] ҳурмат шакли ҳам бор. Иккала шаклнинг қўлланилиш ҳолатларини қуйидаги мисоллар орқали кўришимиз мумкин:

1. 수진한테 책을 주었다. Сужинга китобни бердим.

2. 어머니께 꽃을 드렸다. [2] Онамларга гул бердим (ҳурмат шакли).

Филология / Филология / Philology

Юқорида келтирилган 1-мисолда 주다 [chuda] «бермоқ» феъли 2-мисолдаги 드리다 [deulida] «бермоқ» феълига қараганда фарқли ҳолларда қўлланилган. (1) да «бериш» ҳаракати Сужинга, яъни ёши ва ижтимоий ҳолати жиҳатидан кичик ёки тенг бўлган инсонга йўналтирилган. (2) да эса ҳаракат «она» томонга, яъни ёши ва ижтимоий ҳолати жиҳатидан сўзловчидан юқори бўлган инсонга қаратилганлиги сабабли 드리다 [deulida] шакли қўлланилган.

주다 [chuda] феълининг феъл асосига -(으)시 [(eu)si] ҳурмат шакли қўшимчасини қўшиб 주시다 [jusida] ҳурмат шаклини келиб чиқади. 주시다 [jusida] шаклининг қўлланилиш ҳолатларини қуйида кўриш мумкин.

과장님께서 나에게 선물을 주셨습니다. Бўлим бошлиғимиз менга совға бердилар.

Мисолдан кўринадики, ҳурматни ифодаловчи 주시다 [jusida] феъли мансаби ва ёши жиҳатидан катта одамнинг мансаби ва ёши жиҳатидан ёш одамга нисбатан ҳаракатини ифодалашда қўлланилади.

주다 [chuda] феълининг илтимосни ифодалаш жараёнида қўлланилиши бир оз бошқача. Аввало 주다 [chuda] феъли етакчи феълга -아/어/여 [-a/eo/yo] боғловчи аффикси ёрдамида етакчи феълга бирикиб кўмакчи феъл вазифасини бажариши мумкинлигини айтиб ўтиш лозим. 주다 [chuda] кўмакчи феъли Со Жонг Су томонидан хизмат кўрсатишни ифодаловчи кўмакчи феъл сифатида ўрганилган ҳамда етакчи феъл ифодалаётган иш-ҳаракатни бошқа учун амалга ошириш маъносини ифодалаш таъкидланган. Сонсе Модол ҳам шу фикрни билдириб, 주다 [chuda] кўмакчи

феъли, шунингдек, «фойда келтириш» маъносини ифодалашини қайд этган.

Қуйида феълнинг буйруқ-истак майлида, илтимос қилганда қўлланилишини кўриш мумкин.

박 교수님, 나 이거 하나만 써 주십시오.[3] Профессор Пак, (менга) фақат мана буни ёзиб беринг.

Ушбу гапда шогирд устоздан ҳаракатни амалга оширишини илтимос қилганлиги ва ҳаракат сўзловчи томонга амалга оширилиши сўралган. Бунда 주다 [chuda] феълининг 주시다 [jusida] ҳурмат шакли қўлланилганлигини, ҳаракат ёши ва ижтимоий келиб чиқиши катта шахс томонидан ёши ва ижтимоий келиб чиқиши кичик шахс томонга амалга оширилган. Илтимосни амалга ошириши сўралган шахс ёши катта инсон бўлгани сабаб 주시다 [jusida] шакли қўлланилган. Гапда айнан шу шакл қўлланилганини кўрибгина кимдан илтимос қилинаётганини билиш мумкин. Гарчи, 나 이거 하나만 써 주십시오. Фақат мана буни ёзиб беринг, каби аташ сўзи мавжуд бўлмаса ҳам, илтимосни каттароқ инсондан сўралгани кўринган.

악말씨, 남동생의 숙제를 도와 주세요. Акмалбек, укангизнинг уй вазифасига ёрдамлашиб юборинг.

Бу гапда эса, 도와 주세요 «ёрдамлашиб юборинг» кўмакчи феълли бирикмаси «ёрдам бериб юборинг», «қарашиб юборинг» тарзида ҳам таржима қилиниши мумкин. Мисолда 주다 [chuda] феъли қўлланилган.

할머니의 짐을 들어 주십시오. Бувижоннинг юкини кўтаришиб юборинг.

Филология / Филология / Philology

Бу гапда ҳаракатни амалга ошириш бошқа инсон эканлигини кўрамиз.

저 대신 설거지를 해 주십시오.
Менинг ўрнимга идишларни ювиб беринг.

제발 살려 주세요. Илтимос, мени қутқаринг.

Юқоридаги мисолларда илтимос сўзловчи томон амалга оширилишини сўралган, сўзловчи суҳбатдошга тўғридан-тўғри юзланганлиги кўринган.

저 좀 기다려 주세요.

А) Мени кутиб туринг, илтимос. Ёки:
Б) Мени кутиб тура қолинг.

А) ҳолатида ҳаракатнинг маълум вақт ичида, бирор ҳаракат амалга ошгунга қадар бажарилиши маъноси, «вақтинча» деган маънони англатган.
Б) ҳолатида ҳам «вақтинча» деган маъно англашилган, аммо мурожаатда ҳаракатни амалга ошириш ҳақида маслаҳат ёки кучли илтимос ҳам ифодаланмоқда.

주다 [chuda] кўмакчи феълининг гада [gada] мустақил феълига бирикувида ҳам «сўзловчи-тингловчи» шароити турли маъно оттенкаларини ифодалаши мумкин. Масалан:

1. «... 연애인 주소도 알아 뒀는데, 그 쪽으로 움푹일 까요?»

«아니, 그럴 필요 없습니다.»

«없다니요?»

«... 집으로 가 주십시오!»

«네?»

«Севгилингизнинг уй манзилини ҳам топиб кўйганман, у томон йўл оламизми?»

«Йўқ, ундай қилишнинг ҳожати йўқ».

«Йўқ деганингиз нимаси?»

«... Уйга олиб бориб кўйинг!»

«Нима?».

2. «여자 하나 잘 못 들어오면 집안 망한다고 하셨습니다!»

«껏! 너나 잘 하세요! 암튼 나 결혼하기 전에 제발 좀 시집이나 가주세요. 공연히 시누이 행세하지 말고!»

«야!»

«Битта бўлса ҳам ёмон аёл уйга кирса, уй барбод бўлади дейишган!»

«Савил! Сан яхши бўлсанг бўлди! Нима қилиб бўлса ҳам мен уйланишимдан олдин, илтимос, турмушга чиқа қолинг. Қайниопалик қилмасдан!»

«Ҳой!»

3. «도진 씨, 관찮으면 나하고 대련 좀 해 줄수 있어요?»

«대련이요?»

«네. B 등급의 실력을 한번 경험 해 보고 싶어요.»

«상관은 없지만 »

«잘됐다. 제가 내비로 약도 보낼 테니까 거기서 가주세요»

«네.»

«Дўжин, агар йўқ демасангиз, менга рақиб бўла оласизми?»

«Рақиб?»

«Ҳа. Мен «B» даражамни синаб кўрмоқчиман».

«Фарқи йўқ, лекин ...»

«Зўр бўлди. Унда мен навигатордан манзилни юбораман, ўша ерга бориб туринг».

«Хўп».

Филология / Филология / Philology

Юқорида келтирилган 1-, 2-, 3- мисолларда «сўзловчи-тингловчи» моделида суҳбат қурилган. Аммо улардаги га жўшсисо (сўзма-сўз: кетиб беринг) кўмакчи феъли бирикмаси шаклан бир хил бўлса-да, ифодалаётган маъно турлича эканлигини кўриш мумкин. га жўшсисо – «олиб бориб кўйинг», «чиқа қолинг», «бориб туринг» тарзида ифодаланган. Таржима ва мазмуннинг хилма-хиллиги жўда [chuda] кўмакчи феълнинг кўп маъноли феъллигидан далолат беради. Агар 1-суҳбатда жўда [chuda] кўмакчи феъли етакчи феъл ифодалаган ҳаракатни охиригача амалга оширилиши, манзил (уй)га олиб борилиши сўралса, 2-суҳбатда бироз кесатиқ ёки ҳазил маъносида қўлланилган. 3-суҳбатда эса вақтинча, бошқа бир ҳаракат рўй бергунча маъноси ифодаланади, яъни мен боргунча сиз бориб туринг маъносида.

жўда [chuda] кўмакчи феълнинг нутқий матнда қуйидаги маъноларини кузатиш мумкин: жез шинг ссзи мализ га жўсисо. Менга эътибор бермай юраверинг. илел шингахсиз мализ га жўсисо. ишни ўйламай кетаверинг.

Юқоридаги мисолларда етакчи феълдаги ҳаракатни амалга оширишда ҳеч қандай тўсиқ йўқлиги маъноси ифодаланади. Шу сабабли жўда [chuda] кўмакчи феъли ҳаракатнинг давомлилигини билдиради, дейиш мумкин.

Бўйруқ-истак майли ва ўзлаштира гапларда жўда [chuda] кўмакчи феъли ўрнига далда [talda] феъл шаклидан фойдаланилади [4]. жўда [chuda] феъли ҳаракатнинг ким томонга йўналтирилганлигига қараб турлича қўлланилади. Масалан, агар ҳаракат 1-шахс томонидан амалга оширилатган

бўлса, жўда [chuda] феъли даллаго ҳада [dallago hada] шаклида, агар ҳаракат 3-шахс томонидан амалга оширилатган бўлса, жўраго ҳада [jurago hada] шаклида қўлланилади. Аниқроғи, агар сўзловчининг ўзига керакли нарса сўралса, даллаго ҳада [dallago hada], агар ҳаракат 3-шахсга керакли нарса бўлса, жўраго ҳада [jurago hada] шаклида бўлади:

мубина: жисим жом са жўсисо → мубинае жисимел са даллаго һада.

анбар: гувилел айиеге жўсисо → анбарел гувилел айиеге жўраго һада.

Аммо ҳаракат сўзловчи учун эмас, 3-шахс учун амалга оширилганда ва бу 1-шахс илтимоси ҳисобланганда жўраго ҳада шакли қўлланилади:

мехина: «аернем! айиеге мелел жом екере жўсисо». Мохина: онажон! боллага сувдан ичириб кўйинг, илтимос!

мехинага (аернеһаһете) айиеге мелел жом екере жўраго һада. Мохина онасидан боллага сув ичириб кўйишини сўрапти.

бумонимге анбу жһаере дрисисо. (бумонимге анбу жһае дрисисо.) Отанонгизни сўраб кўйинг.

шингимге емсисел манделере дрисисо. Узтозга таом тайёрлаб беринг.

һалаберзисел сонел жһае дрисисо. Бобонгизни қўлларида тугинг.

һалмерилел вироһаере дрисисо. (һалмерилел вироһе дрисисо.) илтимос, бувижонингизга тасалли беринг.

аберзисел балел ссзгере дрисисо. (аберзисел балел ссзге дрисисо.) Дадажонингизни қўлларида ювиб кўйинг, илтимос.

Филология / Филология / Philology

Юқорида 드리다 [deurilida] феълининг қўлланилганлигини кўриш мумкин.

Хулоса

Хулоса қилиб айтиш мумкинки, корейс тилида 주다 [chuda] кўмакчи феъли сўзловчининг илтимос, истагини ифодалашда қўлланилади. Буйруқ-истак майли ва ўзлаштирма гапларда 주다 [chuda] кўмакчи феъли ўрнига 달다 [talda] феъл шаклидан фойдаланилади. 주다 [chuda] кўмакчи феълининг 드리다 [deulida] ва 주시다 [jusida] хурмат шакларини ўринли қўллаш сўзловчи ва тингловчи муносабатларини ойдинлаштиради.

Фойдаланган адабиётлар:

1. 김문욱, 김춘식. 새 한러 사전. 서울: 도서출판 베델기획, 2000. - P.1399.
2. 고영근, 남기심. 표준국어 문법론. 개정판. 서울: 탑출판사, 1993. - P.123.
3. 최현섭, 김국태, 서현석, 이수진, 이정숙, 윤정하, 제혜숙. 내 말에 상처 받았니? - 서울: 커뮤니케이션북스, 2005. -P. 162.
4. 신개정. 외국인을 위한 한국어 문법. -서울: 연세대학교 출판부, 2003. -P. 235.
5. 백봉자. 외국어로서의 한국어 문법 사전. -서울: 연세대학교 출판부, 2001. -P.305.
6. 이회승. 국어 사전. 서울: 민증서림, 2002. - P. 542.